

FAN METODOLOGIYASI VA ILMIY TADQIQOTLARNI TASHKIL ETISH FANINI O'QITISH ORQALI MAGISTRATURA TALABALARINING TADQIQOT KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH

Parmanov J.T.,

*Mirzo Ulug'bek nomidagi Samarqand davlat arxitektura-qurilish universiteti
o'qituvchisi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada magistratura talabalarining tadqiqot kompetensiyasini rivojlantirishning nazariy va pedagogik asoslari tahlil qilingan. Tadqiqot kompetensiyasining mazmun-mohiyati, tarkibiy komponentlari hamda uni shakllantirishga xizmat qiluvchi pedagogik shart-sharoitlar yoritilgan. Shuningdek, magistratura ta'limi jarayonida ilmiy-tadqiqot faoliyatini samarali tashkil etish, "Fan metodologiyasi va ilmiy tadqiqotlarni tashkil etish" fanining imkoniyatlari, interfaol ta'lim metodlari va loyiha asosida o'qitish texnologiyalarining tadqiqot kompetensiyasini rivojlantirishdagi o'rni asoslab berilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, magistratura talabalarida ilmiy tafakkur, mustaqil izlanish, tahliliy fikrlash hamda innovatsion yondashuvni rivojlantirish ularning kasbiy kompetentligini oshirishning muhim omili ekanligi aniqlangan.

Kalit so'zlari: tadqiqot kompetensiyasi, magistratura ta'limi, pedagogik shart-sharoitlar, ilmiy tadqiqot metodologiyasi, ilmiy-tadqiqot faoliyati, kasbiy kompetentlik, ilmiy tafakkur, interfaol ta'lim metodlari, loyiha asosida o'qitish, mustaqil ta'lim, innovatsion pedagogik texnologiyalar.

Развитие исследовательской компетентности магистрантов посредством обучения научной методологии и организации научных исследований

Аннотация: В данной статье анализируются теоретические и педагогические основы развития исследовательской компетентности магистрантов. Выделены содержание, структурные компоненты исследовательской компетентности и педагогические условия, способствующие её формированию. Также обоснованы эффективная организация научно-исследовательской деятельности в процессе обучения в магистратуре, возможности дисциплины «Методология науки и организация научно-исследовательской работы», роль интерактивных методов обучения и проектно-ориентированных технологий в развитии исследовательской компетентности. По результатам исследования установлено, что развитие научного мышления, самостоятельной исследовательской работы, аналитического мышления и инновационных подходов у магистрантов является важным фактором повышения их профессиональной компетентности.

Ключевые слова: исследовательская компетентность, обучение в магистратуре, педагогические условия, методология научно-исследовательской работы, научно-исследовательская деятельность, профессиональная компетентность, научное мышление, интерактивные методы обучения, проектно-ориентированное обучение, самостоятельное обучение, инновационные педагогические технологии.

Developing research competence of master's students through teaching scientific methodology and organization of scientific research

Abstract: This article analyzes the theoretical and pedagogical foundations of the development of research competence of master's students. The content, structural components of research

competence and pedagogical conditions serving its formation are highlighted. Also, the effective organization of research activities in the process of master's education, the possibilities of the discipline «Methodology of Science and Organization of Scientific Research», the role of interactive teaching methods and project-based teaching technologies in the development of research competence are substantiated. According to the results of the study, it was determined that the development of scientific thinking, independent research, analytical thinking and innovative approaches in master's students is an important factor in increasing their professional competence.

Keywords: research competence, master's education, pedagogical conditions, scientific research methodology, scientific research activity, professional competence, scientific thinking, interactive teaching methods, project-based teaching, independent learning, innovative pedagogical technologies.

Kirish. Bugungi kunda oliy ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar ta'lim sifatini oshirish, raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash hamda ilmiy-tadqiqot faoliyatini ta'lim jarayoni bilan uzviy integratsiya qilishni ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilamoqda. Ko'p bosqichli oliy ta'lim tizimining joriy etilishi magistratura bosqichining mazmunini yangi talablar asosida takomillashtirishni, xususan, magistratura talabalarida ilmiy izlanish olib borish, mustaqil fikrlash, innovatsion g'oyalarni ilgari surish va ularni amaliyotga tatbiq etish kompetensiyalarini rivojlantirishni taqozo etadi. Shu nuqtai nazardan, tadqiqot kompetensiyasini rivojlantirish magistratura ta'limining eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Zamonaviy mehnat bozori nafaqat chuqur kasbiy bilim va ko'nikmalarga ega, balki ilmiy asoslangan qarorlar qabul qila oladigan, muammolarni tahlil qilish, ilmiy farazlarni ilgari surish, zamonaviy tadqiqot metodlarini qo'llash hamda olingan natijalarni tanqidiy baholash qobiliyatiga ega mutaxassislarni talab etmoqda. Shu sababli magistratura ta'limi jarayonida tadqiqot kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirish bo'lajak mutaxassisning kasbiy kompetentligini ta'minlovchi muhim omil sifatida e'tirof etiladi.

Tadqiqot kompetensiyasi magistratura talabalarining ilmiy-metodologik bilimlari, tadqiqot olib borish ko'nikmalari, analitik va tanqidiy fikrlashi, ilmiy axborot bilan ishlash madaniyati hamda ilmiy faoliyatga nisbatan motivatsiyasini o'zida mujassamlashtiruvchi integrativ shaxsiy sifatdir. Ushbu kompetensiyaning rivojlanishi talabalarning ilmiy-tadqiqot faoliyatida samarali ishtirok etishi, magistrlik dissertatsiyasini yuqori ilmiy saviyada bajarishi va kelgusidagi kasbiy faoliyatida innovatsion yondashuvlarni qo'llashiga xizmat qiladi.

Magistratura ta'limida tadqiqot kompetensiyasini rivojlantirish nazariy va amaliy jihatdan puxta asoslangan pedagogik yondashuvlarni, zamonaviy o'qitish metodlari va texnologiyalarini, shuningdek, ilmiy-tadqiqot faoliyatini samarali tashkil etishni talab etadi. Xususan, loyiha asosida o'qitish, muammoli ta'lim, keys-stadi, refleksiv yondashuv, ilmiy seminarlar va tadqiqot amaliyoti magistratura talabalarining ilmiy salohiyatini rivojlantirishda muhim pedagogik vositalar hisoblanadi.

Mazkur maqolada magistratura talabalarining tadqiqot kompetensiyasini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari, pedagogik shart-sharoitlari hamda uni takomillashtirishning samarali metod va texnologiyalari tahlil qilinadi. Shuningdek, tadqiqot kompetensiyasini rivojlantirishning kasbiy tayyorgarlik sifatiga ta'siri yoritilib, magistratura ta'limi jarayonini takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Ko'p bosqichli oliy ta'lim tizimining joriy etilishi yuqori darajadagi mustaqillik, mas'uliyat va butun umri davomida o'rganishga tayyor bo'lishi kerak bo'lgan mutaxassislarni tayyorlash talablari bilan bog'liq. Ularning kasbiy faoliyatga tayyorligi nafaqat kasbiy sohaga moslashish darajasi, balki uzluksiz ta'lim olishga, zarur kasbiy fazilatlarini o'z-o'zini rivojlantirishga va o'z-

o'zini o'qitishga tayyorligi bilan ham belgilanishi kerak.

Magistratura darajasi - bu mutaxassisning kasbiy sohada kasbiy va shaxsiy fazilatlar va tadqiqot kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan magistratura dasturini o'zlashtirish jarayoni va natijasidir. Kasbiylikning ajralmas qismi sifatida tadqiqot kompetensiyasi talabalarga keyingi ta'lim jarayonida yuzaga keladigan innovatsion muammolarni hal qilish imkonini beradi.

Magistraturaning maqsadi talabalarining kasbiy tayyorgarlikka qo'yiladigan ijtimoiy talablarga javob beradigan ilmiy tadqiqotlarning metodologik madaniyatini rivojlantirishlarini ta'minlashdir. Tadqiqot kompetensiyasi mutaxassisni rivojlantirishda muhim tarkibiy qism bo'lib, kasbiy kompetensiyani rivojlantirish uchun juda muhimdir. Oliy ta'lim muassasasida tadqiqot kompetensiyasini rivojlantirish magistratura dasturini barcha faoliyat sohalarida: ta'lim, kasbiy va tadqiqot sohalarida amalga oshirishda ko'zda tutilgan bo'lib, ular professional sohada ilmiy tadqiqotlarni metodologik jihatdan malakali olib borish qobiliyatini rivojlantirish maqsadlariga erishishga yordam beradi.

Tadqiqot kompetensiyasi va professional va ilmiy tafakkurga ega mutaxassisni rivojlantirish jarayonida muhim va ustuvor yo'nalish quyidagi sohalarining uyg'unligiga urg'u berishdir:

- magistratura kasbiy tayyorgarligining markaziy komponenti sifatida ilmiy tadqiqotlar nazariy va amaliy tadqiqotlarning optimal kombinatsiyasi bilan;
- talabaga yo'naltirilgan ta'lim, kelajakdagi mutaxassisning har tomonlama va uyg'un rivojlanishi uchun sharoit yaratish;
- magistratura talabalari uchun yuqori darajadagi mustaqillik;
- ta'lim jarayonining o'zgaruvchanligi;
- o'z ta'limi va kasbiy malakasini doimiy ravishda boyitish zarurligini tan olishga e'tibor qaratish;
- tadqiqot faoliyatini tashkil etish shakllarini tanlash va natijada tadqiqot kompetensiyasi komponentlarini rivojlantirish.

Tadqiqot kompetensiyasi ta'rif sifatida noaniq talqin qilinadi. Ilmiy ta'riflar juda xilma-xil.

Tadqiqotchilar uni ijodiy fikrlash va tadqiqot va dizayn faoliyati jarayoni va natijasini tavsiflovchi qobiliyat sifatida belgilaydilar. Bu tushuncha uchun faoliyatning semantik kontekstini funktsional natijadan transformatsion natijaga mustaqil ravishda o'tkazish qobiliyati juda muhimdir. Ushbu o'tkazish ko'nikmalariga erishish va rivojlantirish uchun magistratura talabalari universal o'rganish faoliyatini o'zlashtirishlari, ilmiy tadqiqot metodologiyasini bilishlari va tadqiqot faoliyatida tajribaga ega bo'lishlari kerak.

Tadqiqot kompetensiyasini aniqlashning yana bir nuqtai nazari o'zaro bog'liq shaxsiy xususiyatlar to'plamini ta'kidlaydi. Tadqiqotchilar bularni qiymat-semantik yo'nalishlar, shaxsiy fazilatlar, bilimlar, tadqiqot ko'nikmalari va qobiliyatlari, shuningdek, o'zgaruvchan sharoitlarda professional muammolarni hal qilish uchun tanish va ijodiy tadqiqot usullari bilan tajriba sifatida belgilaydilar. Magistratura talabalarida tadqiqot kompetensiyasi, shuningdek, ilmiy tadqiqotlardan foydalanish orqali professional faoliyat bilan bog'liq muammolarni hal qilish uchun zarur bo'lgan shaxsiy xususiyat sifatida talqin qilinadi. Tadqiqot kompetensiyasini bu tushunishda bilim, tadqiqot ko'nikmalari, tadqiqot yo'nalishi va ilmiy faoliyat uchun motivatsiyani farqlash muhimdir.

Ko'rib chiqilayotgan hodisani tushunishni umumlantirib, magistratura talabalarining tadqiqot kompetensiyasi aniqlangan muammolarga javoban gipotezalarni shakllantirish, maqsadlarni belgilash, gipoteza va maqsadlarga muvofiq faoliyatni rejalashtirish, olingan ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish, eksperimental tadqiqotlarni tashkil etish usullarini aniqlash, natijalarni yetarli miqdorda va sifatli qayta ishlash bilan taqdim etish va tadqiqot ko'nikmalarini muayyan faoliyatga qo'llash uchun mo'ljallangan bilim va ko'nikmalar to'plamini o'z ichiga olishi

mumkinligini aytish mumkin. Yuqoridagi ta'riflarni tahlil qilishda magistratura talabalarining tadqiqot kompetensiyasi o'ziga xos tarzda, tarkibiy elementlar va xususiyatlar to'plami orqali ko'rib chiqilishi ta'kidlandi. Shu bilan birga, tadqiqotchilar tadqiqot kompetensiyasini yanada tizimli tushunishni ham tan olishadi. Shunday qilib, A.V. Xutorskoyni tasnifida tadqiqot kompetensiyasi sub'ektdan tashqari, mantiqiy va metodologik faoliyat nuqtai nazaridan qaraladi, maqsad qo'yish, rejalashtirish, tahlil qilish va aks ettirish esa kognitiv kompetensiyaning bir qismi hisoblanadi.

Shunday qilib, magistratura talabalarining tadqiqot kompetensiyasining asosiy xususiyatlari o'zaro bog'liq shaxsiy xususiyatlar to'plami deb hisoblanishi mumkin;

fan bilimlari;

va ilmiy nuqtai nazardan muammolarni hal qilishda ifodalangan qobiliyatlar: gipoteza yaratish, taklif qilingan gipotezaga muvofiq muammolarni qo'yish va amalga oshirilayotgan professional faoliyat uchun yetarli bo'lgan axborot qidirish va eksperimental tadqiqot faoliyatini tashkil etish.

Shu bilan birga, tadqiqot kompetensiyasi shaxsiy o'zini o'zi takomillashtirishning bir qismi va o'zini rivojlantirish usullari va yo'llarini o'zlashtirishga turtki hisoblanadi. Tahlil bizga o'rganilayotgan kompetensiyaning ta'rifini aniqlashtirish, uni muammolarni ob'ektiv baholash, ularni aniq tadqiqot vazifalariga aylantirish, ularni hal qilish, bilimlarni qayta tiklash, o'zini ijodiy ifoda etish, o'zini o'zi anglash, rivojlangan va zarur tadqiqot ko'nikmalariga asoslangan faol ishlarni bajarish va transformatsion ilmiy faoliyat bilan bog'liq muammolarni mustaqil ravishda hal qilishning noyob, keng qamrovli qobiliyatini aks ettiruvchi integrativ shaxsiyat xususiyati sifatida shakllantirish imkonini berdi. Shuni ta'kidlash kerakki, tadqiqot faoliyatining tuzilishi va funktsiyalari magistratura tayyorlash maqsadlari bilan belgilanadi. Bularga professional nazariy bilimlarni va uni amaliy qo'llashni chuqurlashtirish va rivojlantirish; magistratura talabalariga mustaqil ilmiy tadqiqotlarni shakllantirish va o'tkazish ko'nikmalarini singdirish; va ularning eng qobiliyatlarini joriy ta'lim muammolarini hal qilishga jalb qilish; o'zlarining ijodiy qobiliyatlarini eng yaxshi namoyish etadigan tadqiqot yo'nalishini oqilona tanlash qobiliyati; universitet ichida olimlar, tadqiqotchilar va mutaxassislar havzasini shakllantirish kiradi.

Magistratura talabalarining tadqiqot kompetensiyasi o'z-o'zidan rivojlanmaydi; u ilmiy va professional muammolarni hal qilish uchun bilim va tushunchani samarali rivojlantiradigan, tadqiqot o'tkazish uchun ushbu bilimlarni o'zlashtirish uchun ongli ravishda fikrlashni rivojlantiradigan va tadqiqot jarayonini tajriba quradigan zarur sharoitlar orqali rivojlanadi. Tadqiqot kompetensiyasini jarayon sifatida rivojlantirish maxsus tashkil etilgan faoliyatlar: o'quv va kasbiy, kognitiv va ta'lim tadqiqot faoliyati orqali amalga oshiriladi. Magistratura talabalarining tadqiqot kompetensiyasini rivojlantirishning mazmunli jihati umum va ixtisoslashgan fanlarni o'rganish orqali amalga oshiriladi. Amaliyotga yo'naltirilgan xususiyat tadqiqot amaliyotini tashkil etish orqali beriladi. Magistrlik dissertatsiyasi ustida ishlashga alohida ahamiyat beriladi. Magistrlik dissertatsiyasi ustida ishlash jarayonida tadqiqot kompetensiyasi ushbu turdagi faoliyatning o'ziga xos xususiyati tufayli eng talabga ega: ilmiy manbalarni tahlil qilish, ish uchun mantiqiy asos yaratish, umumlashtirish va ishning eksperimental yoki sinov qismini qurish va tashkil etish. Bundan tashqari, tadqiqot amaliyoti davomida eksperimental tadqiqotlarni tashkil qilish, gipotezalarni sinab ko'rish va muammolarga yechim topish va boshqalar zarur. Magistr talabalarining ushbu faoliyatda ishtirok etishi magistr talabalaridan tadqiqot faoliyatini tashkil qilish uchun zarur bo'lgan bilimlarga, olingan bilimlarni ilmiy tadqiqotlar tuzilishi va tashkil etilishida qo'llashga qaratilgan ko'nikmalarga, ijodkorlik va ilmiy fikrlashga ega bo'lishni talab qiladi.

Biz magistr talabalarining ta'lim va tadqiqot faoliyatida ishtirok etishini, shuningdek,

kvaziprofessionalizm xususiyatlariga ega bo'lgan tadqiqot va loyihaga asoslangan magistr talabalarining faoliyatini tashkil etishni tadqiqot kompetensiyasini rivojlantirishning zaruriy sharti deb bilamiz, chunki bunday faoliyatlar:

-hodisalar va jarayonlarning tushuntirishlariga boy, ularning aloqalari va munosabatlarini o'rnatadi;

-ilmiy faktlarni didaktik jihatdan nazariy va eksperimental asoslashni ta'minlaydi;

-ilmiy bilish usullariga asoslangan naqshlarni aniqlashga yordam beradi;

-"kashfiyotlar"ning sub'ektiv tabiatini qo'llab-quvvatlaydi;

-tadqiqot kompetensiyasida shaxsiy ahamiyatga ega bo'lishga yordam beradi.

Yuqoridagilarni texnik universitetdagi magistratura talabalarining tadqiqot kompetensiyasi transportni boshqarish va iqtisodiyotga oid o'quv dasturi o'ziga xos xususiyatlarga va umumiy komponentlarga ega ekanligini ta'kidlab, batafsilroq to'xtalib o'tish maqsadga muvofiqdir, ular birlashtirilganda o'qishning ushbu bosqichida rivojlanishi kerak bo'lgan yaxlitlikni tashkil qiladi:

iqtisodiyot sohasidagi dolzarb ilmiy masalalarni shakllantirish;

zamonaviy tadqiqot usullarini o'zlashtirish va ularni transport iqtisodiyoti

va tadqiqotlari sohasida qo'llash;

transport iqtisodiyoti muammolarini aks ettiruvchi ilmiy nashrlarni ko'rib chiqish va ekspertlar tomonidan ko'rib chiqish; iqtisodiy tadqiqotlarning zamonaviy usullarini o'zlashtirish.

Magistratura talabalarining tadqiqot kompetensiyasini rivojlantirishda eng samarali vositalardan biri "Fan metodologiyasi va ilmiy tadqiqotlarni tashkil etish" akademik kursidir. Ushbu kurs nazariy tadqiqot usullarini o'z ichiga oladi, ilmiy tadqiqotlarda modellash masalalarini hal qiladi va talabalarga ilmiy tadqiqot yo'nalishini tanlash imkonini beradi. Magistratura talabalarini ilmiy ma'lumotlarni qidirish, to'plash, umumlashtirish va qayta ishlashni, shuningdek, ilmiy tadqiqotlarni tashkil qilish, qayta ishlash va taqdim etishni o'rganadilar.

Ushbu kursning funktsional maqsadi ilmiy tadqiqot usullari va metodologiyasini, kasbiy faoliyatning ma'lum bir sohasidagi ilmiy tadqiqotlarning o'ziga xos xususiyatlarini va tegishli sohalarni tushunishni rivojlantirishdir.

"Fan metodologiyasi va ilmiy tadqiqotlarni tashkil etish" kursining funktsiyalari tegishli metodologik bilimlar, ko'nikmalar va ushbu bilim va ko'nikmalarda egallangan mahorat darajasini rivojlantirish nuqtai nazaridan samarali hisoblanadi:

kognitiv-shakllantiruvchi-magistratura talabalarining ilmiy tafakkurini rivojlantirish;

faollik-rivojlantiruvchi-tadqiqot muammolarini hal qilishda ko'nikma va tajribani rivojlantirish;

analitik-jarayon-kasbiy faoliyat va jamiyatdagi ijtimoiy jihatdan aniqlangan vaziyat bilan bog'liq jarayonlarni tahlil qilish uchun tadqiqot vositalarini qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirish.

"Fan metodologiyasi va ilmiy tadqiqotlarni tashkil etish" kursining mazmuni funktsional jihatdan quyidagilarni o'z ichiga oladi: magistratura talabalarini ilmiy tadqiqotlarga nazariy va amaliy tayyorlash. Protsessual va mazmuniy mazmun jihatidan ushbu fanni o'rganish quyidagi faoliyatlarni o'z ichiga oladi: tadqiqot loyihalarida ishtirok etish; analitik tadqiqotlarning bir qismini o'tkazish; kontseptual modellar, tadqiqot dasturlarini rejalashtirish va ishlab chiqish va tadqiqotlarni tashkil etish;

ilmiy va ijodiy loyihalarni ishlab chiqish; eksperimental tadqiqot natijalarini amaliy qo'llash bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish; tadqiqot natijalarini ommaga taqdim etish va ilmiy g'oyalarni ilgari surish; professional faoliyatdagi dolzarb muammolar bo'yicha ilmiy tadqiqot konstruksiyasini ob'ekt, mavzu, maqsadlar va tadqiqot gipotezasi mustaqil ravishda tuzish; ilmiy sohalar kesishmasida ma'lum bir sohadagi qarama-qarshiliklarni hal qilishga qaratilgan eksperimental tadqiqotni mustaqil ravishda o'tkazish; nazariy va metodologik yondashuvlar va

tadqiqot usullarini tushunishda ilmiy manbalardan foydalanish; tadqiqot usullari va diagnostika vositalariga asoslangan professional faoliyat obyektlarini tahlil qilish; zamonaviy ma'lumotlarni qayta ishlash usullari va texnologiyalari, hisoblash texnologiyalari va kommunikatsiyalaridan foydalangan holda empirik ma'lumotlarni to'plash va dastlabki qayta ishlash; tadqiqot natijalarini tahlil qilish va sintez qilish; tadqiqot natijalariga asoslangan analitik hisobotlar, qisqacha ma'lumotlar, ilmiy/texnik nashrlar va axborot materiallarini tayyorlash, tahrirlash va ko'rib chiqish.

Jarayon va texnologiya nuqtai nazaridan, "Fan metodologiyasi va ilmiy tadqiqotlarni tashkil etish" kursida magistratura talabalarining tadqiqot kompetentsiyasini rivojlantirish bilim va ko'nikmalar to'plamini egallash, shuningdek, magistratura talabasining shaxsiy xususiyatlarini rivojlantirish usullari, texnikasi va tashkiliy shakllari orqali ta'minlanadi.

Shu munosabat bilan biz magistratura talabalarining tadqiqot kompetentsiyasini rivojlantirishning quyidagi usullari va shakllarini ajratib ko'rsatamiz:

- tobora murakkablashib borayotgan ta'lim vaziyatlariga asoslangan professional vaziyatlarni mantiqiy modellashtirish;

- loyihaga asoslangan modellashtirish texnikasi;

- refleksiv-shaxsiy va refleksiv-tahliliy texnikalar, ular refleksiv pozitsiyani qabul qilishni va o'zi va o'z mahsuloti haqida mulohaza yuritishni o'z ichiga oladi;

- vaziyatni o'rganish usuli;

- tanqidiy o'zini o'zi aks ettirish texnikasi;

- diskursiv munozara texnikasi;

ommaviy himoya.

Ushbu texnika va usullardan foydalanish yangi tadqiqot va ilmiy-amaliy muammolarni shakllantirishda professional ko'nikmalarni oshirish, ijodiy mustaqillik va ilmiy fikrlash madaniyatini rivojlantirish, ilmiy tadqiqotlarning o'ziga xos mazmuni uchun motivatsiyani anglash va tadqiqot faoliyatiga tayyorlikni rivojlantirish imkoniyatini yaratadi.

Magistratura talabalarining tadqiqot kompetentsiyasini rivojlantirishni pedagogik qo'llab-quvvatlash akademik va mustaqil ishlarning turli shakllaridan foydalanishni ham o'z ichiga oladi: tadqiqot ong xaritasini ishlab chiqish, ilmiy hisobotlarni ishlab chiqish va taqdim etish, insholar yozish, akademik tadqiqot loyihalarini ko'rib chiqish va ko'rib chiqish, amaliy tadqiqot va tadqiqotga asoslangan ishlar, tadqiqot dasturini ishlab chiqish va boshqalar.

Ushbu usullar, texnikalar va o'quv jarayonining tashkiliy shakllarining didaktik va metodologik maqsadi magistratura talabalariga tadqiqot ishlarini ilmiy tushunishning yaxlit tizimini rivojlantirishda yordam berish;

- zamonaviy ilmiy bilimlarning nazariy va metodologik vositalari va kontseptual apparatini hamda tanlagan mutaxassisliklarining professional tilini o'zlashtirishni oshirish;

- ilmiy yondashuvlarni muammoli masalalarga faol integratsiya qilish; zamonaviy iqtisodiy fanning dolzarb muammoli sohalarini aks ettirish va tushunishni rag'batlantirish;

- va nazariy bilimlarni qo'llashda o'zini takomillashtirishga olib keladigan o'z yondashuvlarini, o'z fikrlash mantig'ini va o'z muammolarini hal qilish strategiyasini yaratish qobiliyatini rivojlantirishdir.

Shunday qilib, magistratura talabalarining tadqiqot kompetentsiyasini rivojlantirish mumkin, agar nazariy mazmuni ilmiy tadqiqotlar va zamonaviy fanning kontseptual apparati haqidagi bilimlarini boyitadigan fanlar ta'lim jarayoniga kiritilsa;

Ilmiy tadqiqotlar asoslarini va ilmiy tadqiqot metodologiyasini o'zlashtirish uchun motivatsiyani birlashtirgan texnika va usullarni ishlab chiqish va amalga oshirish.

Magistratura talabalarining tadqiqot faoliyatini tashkil etish juda muhim;

-faol va interaktiv o'rganish usullaridan foydalanish;

-va ularni o'z kasbiy sohasidagi tadqiqot bilan bog'liq muammolarni hal qilishga kiritish.

Magistratura talabalarini o'z kasbiy sohalarida professional faoliyat va ilmiy tadqiqotlarga yuqori sifatli tayyorlash, kasbiy tayyorgarlikning majburiy komponenti sifatida tadqiqot kompetensiyasini maqsadli rivojlantirishsiz mumkin emas. Tadqiqot kompetensiyasini rivojlantirish jarayonining samaradorligi universitetning ta'lim muhiti bilan belgilanadi, bu nafaqat dasturiy ta'minot o'quv dasturi va bilim va ko'nikmalarni rivojlantiradigan akademik fanlarni joriy etishni, balki magistratura talabalariga tadqiqot va tadqiqot faoliyati bilan shug'ullanish imkonini beradigan shakllar, usullar va o'qitish vositalarini tanlashni ham o'z ichiga oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar royxati

1. Апазаова З.Н. Формирование исследовательских умений и навыков у будущих учителей технологии методом проектов // Вестн. Адыг. гос. ун-та. Вып. 1. Сер.: Педагогика и психология. 2009. С. 13-16.

2. Баймухамбетова Б.Ш. Формирование готовности магистрантов к исследовательской деятельности: дис. ... канд. пед. наук. – Челябинск, 2011.

3. Климентьева В.В. Развитие педагогической исследовательской компетентности магистранта филологического образования в процессе руководства школьным мультимедийным проектом: дис...канд.пед.наук. – Курск, 2009. 219 с.

4. Митяева А.М. Особенности многоуровневой системы подготовки в современном вузе // Педагогика. 2005. № 8. С. 19-24.

5. Соляников Ю.В. Обеспечение качества подготовки магистрантов педагогического университета к научно-исследовательской деятельности: дис. ... канд. пед. наук. – Санкт-Петербург, 2003. 169 с.

6. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Народное образование. 2003. №2. С. 55-61.

7. Prasad, Ch. Educational impact on the society / Ch. Prasad, P. Gupta // International Journal of Novel Research in Education and Learning, 2020. Vol. 7, No. 6. 1–7 P. URL: <https://www.noveltyjournals.com/upload/paper/paperpdf-1604924792.pdf>.

8. Amirova, A. Creative and research competence as a factor of professional training of future teachers: Perspective of learning technology / A. Amirova, M.I. Jeksembekova, G.Z. Taubayeva [et al.] // World Journal on Educational Technology. 2020. Vol. 12, No. 4. 278–289 P.

9. Heleta, S. Sustainable development goals and higher education: leaving many behind / S. Heleta, T. Bagus // Higher education. 2021. Vol. 81. 163–177 P.

10. Abo-Khali, A.G. Integrating sustainability into higher education challenges and opportunities for universities worldwide / A.G. Abo-Khali // Heliyon. 2024. Vol. 10, No. 9. Article e29946. 13 p.

11. Tiwari, S.P. Evolving school dynamics and emerging technologies in education: Critical success factors / S.P. Tiwari, A. Fahrudin. – Calgary, Canada: SciFormat Publishing Inc., 2024. 45 p.

12. Spring, J. Globalization of education: an introduction / J. Spring; 2nd ed. New York: Routledge, 2014. 244 p.

13. Kemp, N. The international education market: Some emerging trends / N. Kemp // International Higher Education. 2016. Vol. 85. 13–15 P.

14. Weerasombat, T. Understanding employability in changing labor market contexts: The case of an emerging market economy of Thailand / T. Weerasombat, P. Pumipatyothin, C. Napathorn //

Sustainability. 2022. Vol. 14, No. 16. Article 10436. 25 p.

15. Mhlana, D. Digital transformation of education, the limitations and prospects of introducing the fourth industrial revolution asynchronous online learning in emerging markets / D. Mhlana // Discover Education. 2024. Vol. 3. Article 32. 18 p.

16. Kamalov, F. New era of artificial intelligence in education: Towards a sustainable multifaceted revolution / F. Kamalov, D. Santandreu Calonge, I. Gurrib // Sustainability. 2023. Vol. 15, No. 16. Article 12451. 27 p.

17. Tien, H.L. Development of evaluation criteria for training fire students to enable new rescue roles in Vietnam / H.L. Tien, N.P. Van, T. Kato // Journal of Disaster Research. 2024. Vol. 19, No. 2. 411–419 P.